

NY MUSIK

i samarbete med
Wärenstams

Stéphanie Bozzini

– elegiska variationer (2)

Claude Loyola Allgén: *Canon missae* (1954)

Igor Stravinsky: *Elegy for Viola Solo* (1944)

Aldo Clementi: *Variazioni per viola sola* (1979)

Lars Hallnäs: *aus solosonaten – largo* (2008)

Stéphanie Bozzini – viola

Torsdag den 22 januari 2026, kl.19.00

Wärenstams konsthall

Claude Loyola Allgén (1920–1990) är en av de stora svenska körtonsättarna – både vad beträffar kvalitet och kvantitet. När det gäller framföranden är det däremot magert, mycket magert. En hel del verk har framförts i instrumental dräkt, men endast tre små saker har veterligen hittills sjungits av kör, bland dem första satsen i *Canon missae*, daterad Holmiae (d.v.s. Stockholm), S. Hyacinthi 17/8 1954.

Allgén har skrivit två stora enstämmiga mässor, förutom *Canon missae* även *Missa sine nomine (Versio plana)*, som även finns i en något senare version för fyrstämmig blandad kör (*Versio polyphona*), båda tillkomna sommaren 1953.

Den 14 satser långa *Canon missae* för blandad kör är en av höjdpunkterna i Allgéns skapande. Detta är musik som såvitt bekant saknar motsvarighet i körlitteraturen. Här får den typiskt allgénska melodibildningen en annan dimension, dels genom de speciella krav som enstämmigheten ställer, dels genom att den konsekvent utgår från gregoriansk, om man så vill från en liturgisk gestik. De 14 satserna är: I *Te igitur*, II *Memento, Domine*, III *Communicantes*, IV *Hanc igitur*, V *Quam oblationem*, VI *Qui pridie*, VII *Simili modo*, VIII *Unde et memores*, IX *Supra quae*, X *Supplices te rogamus*, XI *Memento etiam*, XII *Nobis quoque*, XIII *Per quem haec omnia*, XIV *Per ipsum*.

Om man bortser från musik för solopiano är det glest med verk för soloinstrument i **Igor Stravinskys** (1882–1971) verklista, mycket glest. Bortsett från två tidiga verk för soloklarinett, 1917 resp 1919, finns enbart *Élégie* (numera oftast skrivet *Elegy*) för viola, alternativt violin. Musiken komponerades 1944 på beställning av Germain Prévost, vid den tiden violast i Pro Arte-kvartetten, till minne av kvartettens försteviolinst Alphonse Onnou, som avlidit 1940. Verket är, som titeln utlovar, mycket riktigt elegiskt, tonfallet är klagande och melankoliskt. Här möter oss en sällsamt sorgsen skönhet.

Robert Craft, Stravinskys mångårigt allt-i-allo (dirigent, levnadstecknare m.m.), har senare skrivit att *Elegy* är ”ett stycke som klart visar att Stravinsky kunde skriva djupt känslös musik ’på beställning’, ty han kände knappt den avlidne, var inte särskilt berörd av hans död, och skrev i själva verket stycket efter enträgna påtryckningar från Nadia Boulanger och musikern som skulle framföra det”.

Aldo Clementis (1925–2011) *Variazioni per viola sola* (1979) är en äldre, avlägsen släkting till samme tonsättares mer bekanta *Fantasia su Giorgio moEnCH för violin* (1983–85). I båda fallen rör det sig om musik som noterats på två system och som pressar instrumentet mot dess gränser i vad Clementi kallar en illusorisk kontrapunkt.

Det går inte samtidigt att spela varsin melodi på de fyra strängarna, alltså tvingas tonsättaren att bryta upp dem i fragment som bildar ett slags nätverk, nästan som ett

pulvriserat klangstoff, med målet att skapa en på ytan statisk bild men som uppvisar subtila skiftningar.

Det som varierar är ett korallfragment om sex toner av Johann Crüger (1598–1662), vilket kan ses i sin grundform längst upp till vänster i notexemplet. Detta fragment genomgår tolv variationer och varje varjation spelas två gånger.

Den dynamiska grundnivån är pianissimo, alltså mycket svagt. Över denna höjer sig pizzicato och accentuerade toner något.

Själva grundtempot är så snabbt som möjligt, men med hänsyn till rådande svårighetsgrad. Spelet kan alltså vara ”mycket flexibelt så länge inte sammanhanget går förlorat”. Denna typ av anpassning är alltså av samma slag som den John Cage föreskriver i sina *Etudes Australes* (1974–75), vilka utgår från stjärnkartor och där musiken följaktligen är av kraftigt skiftande densitet: ”...liksom när man färdas genom rymden, kan det ibland uppstå förhållanden som gör det nödvändigt att ’byta växel’ och fara snabbare eller långsammare, allt efter omständigheterna”. Detta verk ställer stora krav på sin uttolkare, mycket stora, men det säger väl sig självt.

Lars Hallnäs (f.1950) har under senare decennier komponerat en rad stycken som byggs upp av korta, ibland extremt korta, satser – alltid 24 till antalet. Dels de sex första av tio planerade stråkkvartetter, alla betitlade ...*am stillen blicke sich üben*, dels en serie verk för soloröst eller -instrument. I denna ingår *aus solosonaten – largo* för viola (2008), en eftersinnande och stillsam, mycket stillsam, musik.

Tonsättaren skriver: ”Vad ska man ha s.k. verkkommentarer till? Kanske kan de fungera som en blandning av spel- och lyssnaranvisning. Texten pekar i en viss riktning. Men samtidigt pekar den bort ifrån annat, som kanske egentligen är viktigare.

1993–2003 skrev jag en serie stycken för soloviolin som i någon mening handlar om att besöka ett slags musikalisk nollpunkt – en punkt där musikaliska sammanhang verkar vara på gränsen att upphöra. *aus solosonaten – largo* ingår i en serie stycken som försöker titta en bit bortom nollpunkten. Styckena är ruiner där man, om man lyssnar noga, kan ana konturerna av ett musikstycke. I det här fallet handlar det om resterna av en solosonat, förmodligen ett largo. Men man kan förstås strunta i detta och bara lyssna.”

